

VALINNANVAPAAUS- LAINSÄÄDÄNNÖN PALAUTE JA JATKOASKELEET

Eeva Liukko, erityisasiantuntija

Henkilökohtaisen budjetoinnin
kokemukset ja tilannekuva -seminaari

Hämeenlinna 31.1.2018

30.1.2018

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

VALINNANVAPPAUSLAKILUONNOS 3.11.2017

Henkilökohtainen budjetti lakiluonnoksessa

- Velvollisuus tarjota vanhuspalvelulain, vammaispalvelulain ja kehitysvammalain palveluja tarvitseville asiakkaille.
- Voidaan tarjota myös muille asiakkaille.
- Edellytykset:
 - asiakkaalla on jatkuvaa ja laaja-alaista avun tai tuen taikka hoidon ja huolenpidon tarvetta
 - pystyy joko itse tai tuettuna suunnittelemaan ja hankkimaan omat palvelunsa
 - on asiakkaan edun mukaista.
- HB-päätöksen ja asiakassuunnitelman perusteella asiakas valitsee palvelujen sisällön ja niiden tuottajat tai palvelut toteuttavat henkilöt.

- Lakiluonnoksen mukaisia HB:n palveluja ovat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.
 - Poikkeuksena ovat suoran valinnan palvelut (sote-keskus), maakunnan liikelaitoksen tuottamat palvelut, laajan ympärivuorokautisen päivystyksen palvelut ja suuremmiksi kokonaisuuksiksi keskitettävät palvelut (järjestämislain 11 §).
- Tavoitteena on mahdollistaa tarpeita vastaavat sekä uudet ja innovatiiviset palvelusisällöt.
- Mahdollisia palveluja ovat esimerkiksi asiakassetelipalvelut: sosiaalinen kuntoutus, kotipalvelu, kotihoito, asumispalvelut, vammaisten työtoiminta ja kotisairaanhoido.
- HB:n suuruus perustuu palvelujen käyttötarpeeseen ja siihen, mitä palvelut maakunnan liikelaitoksen tuottamina maksaisivat.

LAUSUNTOPALAUTETTA HB:STA

- Hyvä, että pitkäaikaista tukea ja palveluita tarvitsevien asiakkaiden palvelut kootaan yhdeksi kokonaisuudeksi.
- HB lisää valinnanvapautta ja vahvistaa asiakkaiden itsemääräämisoikeutta.
- Riskinä on, että asiakasseteli ja HB kohdentuvat paremmassa asemassa oleville ja vaikeuttavat maakunnan voimavarojen ohjaamista pienituloisille, vähän koulutetuille, työttömille, ikääntyneille ja muille riskiryhmille.
- Ohjauksen, palvelutarpeen arvioinnin ja tuen riittävyys?
 - Palveluohjausta ja -neuvontaa tulisi voimakkaasti suunnata riskiryhmille.
 - Palveluohjauksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että iäkkäät ja vammaispalvelujen asiakkaat sekä muut erityisryhmät pystyvät hyödyntämään valinnanvapautta.
 - Malli edellyttää huomattavaa resursointia palveluohjaukseen, mikä vaikuttaa julkisen palvelutuotannon kustannusrakenteeseen.

- Valinnanvapaus ja valinnanvapauden toteuttamistavat (suoran valinnan palvelut, asiakasseteli, henkilökohtainen budjetti) voivat vaarantaa keskeisten asiakasryhmien palveluintegraation toteutumisen.
 - Toisaalta HB voi parantaa palveluintegraatiota.
 - Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin käyttöönotto tulisi toteuttaa samaan aikaan palvelukokonaisuuksien turvaamisen vuoksi.
- Varmistettava, että HB:n myötä ei synny lisäpalvelujen tarvetta ja siten uusia kustannuksia joko asiakkaalle tai yhteiskunnalle.
- Työntekijöiltä vaaditaan entistä enemmän osaamista sekä asiakasohjauksen menetelmistä että palvelujärjestelmän sisällöistä.
- Miten toimitaan, jos budjetti käytetään ennen määräaikaa?
- Kustannusvaikutusten ja muiden vaikutusten arviointi vaikeaa.
- HB:iin tulisi siirtyä vaiheittain tai kokeilujen kautta.

VALINNANVAPPAUSLAKILUONNOS 22.1.2018

- Muutoksia sote-keskusten palveluvalikoimaan (18 §)
 - Maakunta päättää väestön palvelutarpeiden perusteella, mitä terveydenhuollon erikoisalojen konsultaatio- ja vastaanottopalveluja on saatavilla sote-keskuksissa.
 - Erikoisalojen palveluja oltava vähintään kahdelta erikoisalalta.
- Asiakassetelin velvoittavuus ei enää koske erikoissairaanhoidon palveluita (24 §)
 - Pois: polikliinisesti toteutettavat kirurgiset toimenpiteet, kiireetön leikkaustoiminta, asiakassuunnitelmaan kuuluvat sairaanhoidolliset käynnit.
 - Poikkeuksena erikoissairaanhoidon hoitotakuun mukaisten palvelujen saaminen määräajassa.
- Asiakassuunnitelman roolia on täsmennetty (5 §)
 - Asiakassuunnitelma laaditaan mm. palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemiseksi sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämiseksi eri tuottajien välillä.

- Henkilökohtainen budjetti

- 27 §: Asiakkaan tulee kyetä joko itse tai tuettuna valitsemaan (aikaisemmin: hankkimaan) palvelunsa.
- 31 §: HB:n muuttamista voi ehdottaa asiakas, asiakkaan lähiomainen tai muu läheinen henkilö, asiakkaan laillinen edustaja, palveluntuottaja tai maakunnan liikelaitos.
- 71 §: HB-palveluntuottajille voidaan maksaa korvausta lisäkustannuksista, jotka aiheutuvat alueellisista olosuhteista, kuten asukastiheydestä, syrjäisyydestä, kielellisistä olosuhteista tai muista vastaavista paikallisista olosuhteista.

JATKOVALMISTELU

- Lakiluonnos on lähetetty lainsäädännön arviointineuvoston käsittelyyn 22.1.2018.
 - Valinnanvapauslakiin saattaa tulla vielä muutoksia arvioinnin perusteella. Palaute saadaan helmikuussa.
- Palvelu- ja hoitoketjujen sujuvoittamiseen kiinnitetään huomiota.
 - Sosiaali- ja terveystalvet on sovittava yhteen toimiviksi palvelu- ja hoitokokonaisuuksiksi.
 - STM:n tarkoituksena on koota erillinen muutosohjelma palvelujen integraation varmistamiseksi ja vahvistamiseksi.
- Tuottajien korvausperusteiden tarkemmat määrittelyt ja sopimusmallit on tarkoitus lähettää lausunnonle maaliskuussa.
- Valinnanvapauskokeilut.

PALVELUSETELIKOKEILUT 2017–2018

- Kokeiluissa sovelletaan tällä hetkellä voimassa olevaa palvelusetelilakia.
- Kokeilujen avulla selvitetään
 - asiakkaan valinnanvapauden vaikutuksia sote-palvelujen saatavuuteen ja laatuun
 - palvelujen hinnoittelu- ja korvausmallien vaikutuksia sote-palvelujen kokonaiskustannuksiin
 - valinnanvapauden vaikutuksia asiakkaisiin ja potilaisiin sekä palveluntuottajiin ja palvelujen integrointiin.
- Avustusta on myönnetty lisää neljälle hankkeelle, ja lisäksi toteutetaan viisi kokonaan uutta hanketta.
- Kokeilut voivat jatkua vuonna 2019 erikseen sovittavalla tavalla.
- Yhdeksästä hankkeesta seitsemässä kokeillaan henkilökohtaista budjettia.

AVAIN KANSALAISUUTEEN -HANKE 1.6.2016–31.5.2019

Pilotit ja kohderyhmät

- Eksote: perheelliset aikuiset, muut aikuiset asiakkaat (esim. lastensuojelun jälkihuoltoonuooret)
- Hämeenlinna: lapsiperheet
- Kainuun sote: erityistä tukea tarvitsevat lapset ja heidän omaishoitajavanhempansa
- Pori: perheelliset aikuiset
- Tampere: vammaispalvelut, alle 21-vuotiaiden omaishoidon tuki ja lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu
- Vantaa: nuoret aikuiset, jotka ovat tulleet tai tulossa vanhemmiksi; jälkihuollon ja aikuissosiaalityön asiakkaat; lapsiperheet

TULEVAN LAIN PILOTIT

- Tavoitteena tukea valinnanvapauden sujuvaa käyttöönottoa koko maassa.
 - Asiakasvaikutukset ja -kokemukset tärkeitä.
- Hakuaika päättyy 15.3.2018, hankkeet alkavat kesällä 2018.
- Mitä pilotoidaan?
 - Sote-keskukset, suunhoidon yksiköt (2018–2021)
 - Mm. palvelujen yhteensovittaminen ja palveluntuottajien korvausperusteet
 - Asiakassetelit (2018–2019)
 - Henkilökohtainen budjetti (2018–2019)
 - Palveluprosessien mallintaminen (mm. asiakassuunnitelman teko, budjetin laskeminen)
 - Seurantajärjestelmän kehittäminen
 - Asiakkaan rooli & miten koko palveluprosessi sujuu asiakkaan tarpeiden näkökulmasta.

UUDISTUKSEN AIKATAULU

2018

- Lakiluonnos lainsäädännön arviointineuvoston käsittelyyn 15.1.2018
- Lakiluonnoksen viimeistely 1-2/2018
- Lakiesitys eduskunnalle 3/2018
- Kaikkien maku- ja sote-uudistukseen liittyvien lakien vahvistaminen 6/2018
- Väliaikaishallinto aloittaa 6/2018
- Maakuntavaalit 10/2018

2019

- Maakuntavaltuustot ja maakunnat järjestäytyvät 1/2019
- Maakuntien päätökset sote-järjestämisestä ja valinnanvapauden toteuttamisesta 2-4/2019
- Maakuntastrategiat, vuoden 2020 talousarviot ja sopimussiirrot

2020–

- Sote-uudistus voimaan 1.1.2020
- Järjestämisvastuu maakunnille
- Asiakasseteli ja hebu käyttöön viimeistään 1.7.2020
- Sote-keskukset aloittavat toimintansa 1.1.2021
- Suunhoidon yksiköt aloittavat toimintansa 1.1.2022

Kiitos!

THL, valinnanvapaus

<https://www.thl.fi/fi/web/sote-uudistus/valinnanvapaus>

Maakunta- ja soteuudistus, valinnanvapaus

<http://alueuudistus.fi/soteuudistus/asiakkaan-valinnanvapaus>